

عنوان و نام پدیدآور : عنوان قرار دادی
 مشخصات نشر : موضوع
 مشخصات ظاهری : یادداشت
 : ترکی.
 سمفونی مردگان، ترکی آذربایجانی
 داستان‌های فارسی -- قرن ۱۴ : موضوع
 Persian fiction -- 20th century :
 ۸۴۳/۶۲ : رده بندی دیویی
 ۱۳۹۵ ۸۰۳۵ س ۴۵۰ ع / PIR۸۲۱۱ : رده بندی کنگره
 : معروفی، عباس، ۱۳۳۶- : سرشناسه
 Maroufi, Abbas
 : فرهمندی، احمد، ۱۳۳۹-، مترجم : شناسه افزوده
 : پاشائی، نادر، ۱۳۳۸-، ویراستار : شناسه افزوده
 : فیبا : وضعیت فهرست نویسی
 ۴۲۷۴۹۷۷ : شماره شناسه ملی
 ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۴۳-۰۶-۶ : شابک



اولول سمفونیاسی

عباس معروفی

چنوبرن / احمد فرهمندی

ویراستار / نادر پاشائی

ناشر / انتشارات آذرتورک (با همکاری انتشارات ناتی)

تعداد صفحه / ۳۶۸ / نوبت چاپ / اول ۳۹۵

تیراژ / ۱۰۰۰ جلد / قیمت / ۱۸۰۰۰ تومن

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۴۳-۰۶-۶

مرکز فروش: تبریز- مابین سه راه طالقانی و تربیت مجتمع تجاری استاد شهریار

زیرزمین - پلاک ۴۶ تلفن : ۳۵۵۴۷۵۱۰

گيريش

۱۳۸۹- يىلى ۱۱- ئايدا، قوردوغوموز ادبىي انجمن دە يولداشلار
ھەرەسى ئۇنىۋېرسال گۇرھ، سىچدىكى كىتابى تانىتىدىرراق تەكلىف
ئىدىلىرىدى كىتاب اوخىغاندا سونرا ھەر كىمىسە كىتاب ھاقدا ئۆز
دوشوندىلىرىنى داۋامىي يولغا يازىپا ئالىن. بۇ دۇنە دوستلار
بىرىنچى سىچدىكى كىتاب «ئولغا سىياسى» ئولموشدور. درىنگىن
قايدالارى پوزولماسىن دىيە، بىكى ھەقتە، ئاقتا ئولمىشىدى كىتاب
اوخونوب، ئردىجا بىر ھەقتە دە ئۆزىنى يولداشلار بىر ئرتىرراق
«ئاقتا چاتىشمازلىقى ئولموشىدىن ئازجادا ئاقتا ئۆزىنى» دىدىلر.
ئىچاق كىتابىن اوخونولماسى دا، ئۆزۈ كىمى قىش ئۆزىنى بىرىنچى
آيىنا توخوندو. ئايدا كىل بۇتون ئۆيلەر شىفاهى دايسىق. بىلىپ،
سوسدولار. بۇ يازىنىن يازارنا ئىسە ئۆوبە چاتاندا «يازىدان اوخوسام

آلىنار» دىدىم. «هە» جاوايىنى آلىب بو كوك دفتريمى آچىپ، آدى
گۆرك نە دىدى:

«گۆرورسىمى او داغلارى گىتىمىر دومان اوستەدىر
اووچو گزىر شكارىنى اوخو كامان اوستەدىر
نامردلرە يالوارىنجا دوش مردىن آياغىنا
«جان ئىيىب» بن خوش دانىشماق شىرىن زبان اوستەدىر
يى بولسا ن غىچە گولو تزه دوشدو يادىنا
ايكى، كىت اراقىلدى حقىن مىن بىر آدىنا
شاهىم گوردو، بىر ئىلى سوزوگون باخىر قانادىنا
دىدى: خودام بىر مائىلە رىا عمان اوستەدىر
«نجف» دىيىر فەم ئىلەين بىر عىلمىن آياتىنا
مەركەدە دوشوررلر، مىنە ۋزگە آتىنا
اوستادىنا كىم باخانين، لعنىت گالىمىن ذاتىنا
مختصرى بو سۆزلرىم ياخشى- يامان اوستەدىر!

کتابين ۱۴۲- جى صحيفه سينده بو شعرين ترجمه سى يازيلىپ، تکهجه
اتکه يازيدا قيد اولونوب «اصل شعر به زبان ترکی است/ شعرين
اورژينالى تورک ديلنده دير.»

داها کيمسه طرفيندن سؤيلىلمه سى يوخسا نئجه شعر اولماسينا دا
اماره اولونمايىپ. ائله يازار سطيئرلر آراسى وورغولايىپ، عاشيغن
سى قارا دالاندان گلرکن «آمان» سؤزونو دؤنه لرله ايشله دير. اؤزو
ده «آمان» سؤزى. -الدىن اوزولن چاغلاردا، چتتين ليکلر اوز وئرن
وعده لرده شايىر.

آرتيراق شعر، شاعير «گؤيچه لى نجف عليمر دانلى» نين
اولوب. شعرين اؤلچو، بيچيرس ۱۵ هيجادان عبارت «ديوان» قاليسيندا
يازيلىپ.

يازار «عباس معروفى» جنابلارى بير يازديغى اوزون ناغيلدا آدلارلا
چوخ ايلگيله نيپ، اونونلا دا بوتون آدلاردا بير «يىمگه» (نماد) كيمى
پاي گؤتوروب. ائله برى باشدان «قرآن مجيد» نين ۲۶- جى
آيه يه آرخالاناراق ايكي قارداش «جابر» له «صابر» ي تباقة قانشار
قويور. اوستوندن چوخ كئچمه ميش «اورهان» لا «آيدين» ناءاين باشا-
باشيندا قارشى- قارشىيا دورورلار. بير سؤز ده «آيدين، آيدا، يوسف،
سهراب، آياز، دايلاق جمشيد» نهايت «آذر» له چوخ نسنه لر آنلاشيلير.

دئىملى ۱۳۲۵-جى ايلين آذر آيندان سونرا بو قورخولو حيات داوام
 اندير. آنجاق ناغىلين سوره جينده تام «اۋلوم» ايىي دويولور. «آذر»
 بويولو اولاييلمير، قيسير قالير. اورهان، آيدين «آذر» انقلابى نين قالان
 ايلرى سانيلر. هله ده او نسل دن اينديده تهراندا ياشايانلار وار.
 راختىلا سورگونه معروض قالب «آنا» وطنلريندن ديدرگين دوشنلر،
 آزاملماي ب. نئله يكله آيدين اولور «سوجو». «سوجو» نو اردبيلين
 خياوانلارنى دا گورنلر آز اولمايىب، سوزومه تانيق «خالد بى
 اروجعلى پو». «نابلا» نىدان ائتديگيم سورغولار، انله جه ده
 «سوجو» دان دانىشديغي ساطير لر اۋزود ده «ئى سوجو» ايندى ده وار
 قولاغيمدا سس وئر.^۲

هر حالدا اورهان ايسه سونسوز!! نيه؟ بير باشا توخوم چيرتلاير،
 اردبيل دئيمى ايله دئسك «دنه» سينيدير. انسان بوش واختىنى
 ايتيرديگى چاغلاردا توخوم چيرتلاماغا اوز گتيرد. يرادان گورونور
 «اورهان» دا دوشونجه قىغىلجىملارى كوزرمه دن «آذر» ي ايتلمك دن
 چكىنير، «آذر» ايسه باشقاسيلا ائولنمك قرارينا گلير.

۲- كليات ديوان تركى شهربار.

ئى: چالپ آپاران، چالاغان

يازارين تاريخى-اجتماعى باخيشى ناغيلين باشا-باشيندا ات-قانلا
 حس اولونور، آنجاق اونون اييه لندىگى تکنیک لر اونون رومانيندا تام
 اؤزونو گؤسترير. مۇسکونون سويوغو اؤز ايشيني گؤروب بونلارى
 قاميشدان ايشه دير. «يوسف» ائله بيزيم دايى^۳ دير «يوزف استالين»
 يوسف بيير، داها دوشونمک بوندا قورتارميش بير نسنه يه دؤنوب.
 فو، تولکو «لرد» آديلا اردبيل کیمی يترده بخارى (سوبا) يثرينه پنکه
 فابريکا، سى بکیر، دتملى بورژووانى تمثيل اندن «لرد» جنابلارى
 آغزیندان بيکه «يوسر»: «بو يوز ايلليگه سيز فيکیر وئرمه يين، نفعينيزه
 دير بيزيم بايراق سيزين، تيندا ياشاياسيز!» داها اوخومور A.B.Ş اؤز
 جترينى آچيب، دده، سى بوخ، بالاسى شاهنشاه آريامهر آدلانان
 حاکيم قدرت آمريکائين تئلا، ايمسته اسير، البته يثرى گلמיشکن
 وورغولاماق يثرلى دير، رضاشاه دؤورونده ائله انگليسين
 استعمارى نين قودوغو شيللاق آتيردى
 ناغيلين متيندن اوزاقلاشمادان دتملى يیک «آبان» دن قالان ميراث
 «ائلميرا» دير ائلين «ميرا» ئى.

تاريخ بويو ارمنى خالقى آذربايجانين کند-شهرلرينده ايرىشيرنى
 منيمسه ييب. اؤرنک اولاراق دولگريکک صنعتى ايله تومتونوبلر.

یونس مروارید جنابلاری «مراغه»^۴ آدلی کتابیندا ماراغانین باجاریقلی
 آغاج اوستالارینی ارمنی خالقیندان (خالق دئمکک ممکن دورسه)
 اولان شخص لرله تانیتدیریب، چار-ناچار «آیدین» بو گثریده قالمیش
 صنعت له ماراقلانیر. یازیق «آیدین» ایش الیندن قوردا پناه گتیریر. «شام
 س» ده آغاج فابریکاسی اولان میرزائیان آدینی نئچه ایل لر
 قارانیقلاپ، ساخلایب اونون ال ایشیندن اولدوقجا بهره نسیب جیینی
 دولدورور. «آیدین» نین تام آدیلا قنیم اولان قارانیقلاردا یاشامینا
 سبب اولور. دئمکی بئزای یاشانتیلار آذربایجانین شهرلرینده او
 واختلار بارماق ساینان - سوخ اوز وئرمیشدی. ائله آذربایجان
 شاعیری «بالاش آذراوغو» اؤز یازدیغی «عؤموردن اؤتن ایل لر»
 کتابیندا آلتی آی آتاسی قاییران داخمادا گیزلی ساخلانیر.

آلتی آی دان سونرا «تیمور پیرهاشمی» ن اراجلیغلا آرازین او تاینما
 یوللانیر. ائله جه ده خالد بی اروجعلی پیر جنابلاری نین
 دانیشیقلا ریندان یازیا آلیان یازیدا قید اولونوب، «آدیلا بیر
 مبارز ایککی آی یا یاخین قویودا ساخلاندیق دان سونرا، نهایت
 یاخالانیب، دار آغاجینی اؤپور.

یازار ۴۵- جی صحیفه ده «ملی حاکمیت» دن سۆز آچیسسا، اوچ- دؤرد یئرده مۇسکونون سویوق داورانیشینى سون زامانلاردا بو حرکت گؤره وورغولاییر. بو سۆزوموزه شاهد «استالین» ین «پیشه وری» یه یازدیغی مکتوبونا اشاره ائتمک اولار.^۵

«قام» ین آل- وئره گیرن یوزف استالین هامینی گودازا وئریب دنیانی آلیر. خالقین آمانینی کسن سویوق «آیدین» ی «سوجو» ائدیر. قهرمانلار- قاچانلار ایسه دیدرگین دوشوب، تهراندا پیس دورومدا درراندیر. دار آغاچلاری قالدیریلر. «اؤلوم» پیس اوزونو گؤرستمکده منجندن سیرگه میر.

معروفی جنابلارینین «آیدین» دن قالان «ائلمیر» آدلی بیر قیزینا اشاره سی واردیر. یاتمیش ائالین یالن نماینده سی «ائلین- میراثی» آتاسی نین بو گونه دوشمگینی اؤیرنمک ایسته میر، آخی ارمنی لرین الینده اسیردیر، اونلار ایسه ایندییه کیمی کول یاشاملاری، همیشه اونون- بونون الی آتدا یاشایش کئچیرمه لری هابدا آیدیندیر.

یوسفو- اوهان آپاریر اؤلدوره، اولمور، بئینی ائشییه چیخا، نییه؟ بئینی ائشییه چیخا- چیخا یئنه ده توولانیریق، نئچه ایل لر اؤلموندن

۵- مرادی مراغه ای، علی، از زندان رضاخان تا صدر فرقه ی دمکرات آذربایجان، نشر اوحدی، تهران

كۈنچىدىن سونرا بو تايىدان- او تايىا گئىدىن فرقه چىلر آغىزلارىن آچماق
اىستركن سورگونه چتىن- چتىن جزالارا معروض قالىبلار. «بى رىيالار،
پروفىسور زهتابى لىر، پروفىسور بىگدلى لىر، پروفىسور محمدزاده لىر»
كىملر، كىملرىن آدىنى چكىمك اولماز. ناغىلىن سونوندا «آذر» خانىم
وزىر گۆستىرىر، آنچاق «اورهان» دان اوشاغى اولمور. بو قىسىرلىق
«آذر» دن بىرل، لكه باشى بوش اورهانىن اۆزوندن دىر.

يئنى در ناغىل بىر اناق قصدىمىز اولمادان ايسته دىم آرتىرام بو ناغىل
تام ۱۳۲۵- جى گۆنىش اىيىدىن بويانادك يازىلان بىر عائله نىن حيات
دورومودور. اونوندا او ادا حاكىم اولان قوه لىر «جابر» ى چوخ گوده
فىكىر، زور دىن «ائله ادى سايا» را گتيرىب. خورده بورژووانىن
اساسلارنى نظره آلىب «چوخ بختىار» اولماق ايسته يىر. مثال اولاراق
اوشاقلارنى اوخوماقدان اوزاقلادىب «اوشوماق ندىر، دنه سات!»
دىن جابر بوندان باشقا نئجه فىكىرلشه بىلر!

البته معروفى جنابلارى نىن بعضى سۆزلىرىنه بىلمىم يىلدىلىق دئىك
يوخسانه؟؟ مثال اولاراق «نىروى انتظامى» سۆزى دىننه دىننه
ايشله دىب. حالبو كى «نظميه، امنيه، پاسبان». دىمكلرى اوچاغى
گۆسترمكده اويناق دوروم ياراداردى.

بىر سۆز دە آر تيرماق يئرلى گۆرونور، بو يازيدا ناغىل اسكى (كهنه) روايت كيمى آياق توتوب گىتىمىز، بلكه گۆرونور تارتىشمالار، چاتىشما مازىلىقلار اولدوقچا بىر- بىرىندىن فرقى اولاراق سسلىر. يازار باجار ديقچا خيال يىلكىنى يىللىدىرىپ، «آيدىن» يىن دىيىملىرىنى «جو» نون دىلىندىن ائىتىدىرمك اىستىيىر. يىتن قامىشلار A.B.S. نىن بارلىقى كيمى باخىر، حتى «ژىرال» سويونون آدىنى سرعىن ده بىر انگىلىس زىرال قىچلارىنىن آغرىسىنى آلدىقدان آد سىچىر.

نهایت چوق قىر ده ك اولار «آيدىن» اوزونه يول تاپمادان بىر او قدر گوجه ايلدى ده «آياز» پاسبانلار يىن ايلدىن، آتاسى «جابر» يىن ايله ياندىرىلان كىتابلار هامىسى، نونولكله فرقه سىناندان سونرا اوز وئرن آذربايجانين باشا- باشىندا «كىتابىن» يىن / ياندىرىلان كىتابلار» دۇنمىنى اوخوجو يا آيدىنلادير.

كىتاب حاقدا ساعاتلار دانىشماق اولارمىش دىيىملىك، بىر كىتاب مەشەلەر قلم، كرم ناغىلىنى يازماقدا نىجه عاجىر دىرسە، بىر ده كىتابى آرزجا درىندىن اوخوياركن، دىمەلى بىر ايل فرقه حكومتىن تۇر- تۇكونتولرىنى يوخ، دىرلىرىنى اوزه چكىمدە باجارىق ائىلەندە بىلىرىك. آنجاق اوزومدىن دىيىل مىمىم آغزىم آجى يا چالير، دىسم اۆلدوررلر، دىمەسىم اۆلرم، سۆز سۆز دىيىپ اۆلمك يىترلى دىر. كىتابا

توپلومسال باخسانىز «آنا وطن» آيدىن، اورھان، سھراب لارىن
آنالارى اولور.

دوشونن اوغولو «سوجو» ائدئلر، باشى بوش «اورھان»ى توخوم ساتان
برا گىتىرلر اۆز ايستكلرينه چاتسین دئيه ھىچ نہ دن اسيرگه مىرلر. «آنا»
بىر باشا آغلایىر، «آيدىن»ىن احوالاتىنا، كىشى سى نىن يانلىشلىقلارينا،
قىزىنى ديدىرگىن دوشمە سىنە، آخى «آنا وطن» آرتىرىمىن اوجاغى
اولدوقدا تىر «آيدىن»ى لاپ اوزاقلار، دئىلى قوزنى دن، گونئی يە
سورگون ائدىل اوئەلدا بىر آبادانلى نىن حیات يولداشى، اونسوز دا
اونو آتیب گىتىرگن اۆز-جاتىنا آبادانين ايستى سىندە اود وورور.
قالىر «آيدىن»ىن قىزى يارىق «اۋمە».

بىز كىتابى قارشىمىزدا قويوب صحیفە-صحیفە اوخويوب يادداشت
گۆتورمە دىك، بلكە كىتابى اوخودۇرۇپ اۆز دوشۇندۇرۇپ كىرىمىزى آرا-
سیرا قلمە آلدیق. اونا باخمایاراق كىتابىن قاورا ئالماي ھىچ دە قىلى
بىر تىبوت ساياغى اۆنە چىكە دىك. ايكى-اۋى اۆزۈك دە كىتابىن
صحیفەلىرىن گىتیرىپ سۆزوموزو دويونلمە يە چالىسا-غىت. «دلى
سوجو» گىل ايكى قارداش اولوبلار، بىرىنن حیات يولداشى
گرچىستاندان گلە بىر قادىن اولوب (ص. ۵۱). ناغىل كىچىمىشە اۆز
وئرمەلىدى. معروفى جنابلارى ائلە باشلايىپ ئىللە دە قورتارىپ. (آيرى

پالان، قره بالون، چتير باز) سۆزلىرى متفوقلر ايرانا باسقين ائدن دن سونرا يايىلىپ. آيدىنن نئجه يترده وورغولايبىدیر: «من اوزومو آختاریرام» ديبده «آيدین»، «سورمه» ایله ائولنیر. «ائلمیرا» دونیا یا گلیر. اوزونو آختاران «آيدینلار خوش گونه حسرت قالیب اۆلكه نین دۇرد بیر یاندا آبا اوسته پورتاغال ساتماقدان توتدو ال ایشلرینه بۇیون آییرلر. آنساق سۆز کتایین اۆز آدی دیر: «اۆلن لىر سمفونیا سى» گۇرونو رکتایى یچینده وورنوخانلار هرەسى بیر تهر اۆلومله ال به یاخا اولور. ر. م. م. ی اۆلوم» یئرینه «سارالا- سارالا» اۆلوب، «اۆلوم» آهنگی اوزاتیر. آهنگ وړاندىقجا «سمفونیا» یاراتیر.

«سمفونیا» سۆزو فرانسه سۆز اولدوقدا چئشیدلی سازلارلا ایپه- ساپا دوزولن موسیقی پارچاسى ی. ب. وتون ارکسترلرله دوزهلن بیر ریتمیک موسیقی دنمک دیر. دنمه لى ساي باخیمیندان چالقچیلار چوخ اولور. (فرهنگک عمید، ایکی جلدلیک) به آهنگدار ارکستر اوچون یازیلیمش بیر- بیریندن تووولو (سره لى) آهنگینه گۇره فرقله نن ۳،۴ حیصه لى بۇیوک موسیقی اثرى. اۇزاک ارلاراق: «ئىددى گۇزل بالئتى نین موسیقی سى» یاخود «آ. آ. اسان سمفونیا سى». یلمیرم فارس موسیقی سینده بئله بیر اثرلرله راستلاشماق اولارمى، یوخسا یوخ؟

سۇن سۇز اولاراق مەنە ئالەمگە يازار بۇ يازىنى بىر كىمىسەدەن
 دىنلەيىپ، بىرىنچى اولاراق اونۇ يازىپا ئالەمگە، ئۆزۈ باشقا دىللى
 اولماقلا ياناشى ئاغىلىن دۇنياسىلا تام ايلگىلىيىپ. ئانچاق ئۆز
 باخارىغىنا سۆيىكتەك اونا قول-قاناد وئىرىپ، ايندىكى دوروما سالىپ.
 ھەلدا ئۆزۈمۈ دىيىرم، اوخودوقچا مەندە ئالەمگە يازار قىلغىچىلار
 دا ئالەمگە بىرلا. ئاغىلىن ئىچە يىرىندە گۆزۈمۈن ياشلارنى ئالەم
 وئىرمەندە يازار. سۆزۈنە گىجىگىم توتدۇ.

مەشھۇر جىلالى «خەيىرەن سىيالى دىھن» مەشھۇر تام راجاتلىقلا
 ئاغىلىندا يىرىنە قويايلىپ بىر دە يازىچى عىنى زاماندا ايكى زامانى
 بىر-بىرىنە جالايىپ چاغداشلايدى. ئانچاق ئىشە دە دىيىرم ايرەلى
 سوردۇيۇم فېكىرلەر تەكچە مەنە ئالەمگە بىر، ئاخى فۇزۇلىمىز گۆزل
 بويۇروب:

«ھەر سۆزكى گىلەر زەھەرە مەندە مەن طەنە بىر بىر ئانجەمەندە»

ھەسەن بابايى (ھەسەن شىرلى)

۱۳۸۹/۱۱/۱۶